

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
3. แนวคิดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
5. แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
6. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
7. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)
8. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข สถานศึกษา เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาซึ่งครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้าน หลักสูตรสถานศึกษา จึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวล และประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 5)

ฉันท ชาติทอง (2552 : 98) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า การเรียนทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนพัฒนาผู้เรียน โดยต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมทั้งจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 170) ได้กล่าวถึง หลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวล และประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปี หรือรายภาคเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 3) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วน ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 39 ได้ระบุการกระจายอำนาจในด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บริหารงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา (มาตรา40) ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์ของ การจัดทำสาระหลักสูตรโดยการมองอนาคตว่าสถานการณ์ของโลก และบริบทของสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องปรับหลักสูตรให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุก ฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนคิดเป็น มีความใฝ่รู้ มีน้ำใจมีจิตวิญญาณรักเพื่อนมนุษย์ รักชุมชนท้องถิ่นของตนและชาติ

ถวัลย์ มาศจรัส (2542 : 52) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

Taba. (1962 : 9) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน และครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดหมายไว้

Trump and Miller. (1968 ; 11-12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่างๆ ที่เตรียมไว้ และจัดให้แก่ผู้เรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

Good. (1973 : 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษาและหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

2. โครงสร้างของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความรู้จนจบชั้นเรียนหรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

Saylor and Alexander. (1974 : 2) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นโครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่บุคคลโดยการอาศัยบุคคลอื่นหรือเครื่องมือเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวการจัดประสบการณ์ให้กับ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตที่จะต้องมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิสัยทัศน์ คุณภาพของผู้เรียน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ความคาดหวังรายปีหรือรายภาค ในแต่ละสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 31) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยโดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน สามัคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ เสียสละ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
2. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มุ่งพัฒนาตนเองและสังคม ประกอบอาชีพ สุจริตและพึ่งตนเองได้
3. มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างรอบคอบ มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของ วิทยาการ ต่าง ๆ มีความสามารถในการสื่อสาร การจัดการ และใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น
4. มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพมีความมั่นคงทางอารมณ์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย และทราบประวัติความเป็นมาของชาติไทยยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. มีความรักท้องถิ่น และประเทศชาติ เห็นคุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม โดยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม

กรมวิชาการ (2545 : 5) ได้บอกถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มเติม 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 หลักสูตรสถานศึกษา ควรจะพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อให้มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่าง

มีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น สร้างความมั่นใจ ให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

ประการที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีความเข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระเข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนักเข้าใจ และยอมรับในสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตนระดับท้องถิ่นระดับชาติ และระดับโลก

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 23-24) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกรมวิชาการว่า สถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขสนาน และเพลิดเพลินในการเรียนรู้ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด และหลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะการพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกหรือผิด หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความเป็นอิสระของผู้เรียน ช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลเป็นอิสระ และเข้าใจในความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 170) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า สถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับครอบครัว และชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2 ประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ เป็นแนวทางสำคัญที่สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

ประการที่ 1 การพัฒนาให้เด็กได้เกิดความสุขสนาน และเพลิดเพลินในการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเสียง เขียนได้ คิดเลขเป็นได้ ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

ประการที่ 2 ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล เป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา คือ การมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 9 ประการ ด้วยกัน ดังนี้ 1) เห็นคุณค่า มีวินัยในตนเองปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) มีความคิด

สร้างสรรค์ไฟรู้ ไฟเรียน 3) มีความรู้อันเป็นสากล มีทักษะศักยภาพด้านสื่อสาร เทคโนโลยี 4) มีทักษะกระบวนการคณิต วิทยาศาสตร์ การคิด การสร้างปัญญา การดำเนินชีวิต 5) รักการออกกำลังกายดูแลสุขภาพบุคลิกภาพ 6) มีประสิทธิภาพการผลิต การบริโภค นิยมผลิตมากกว่าบริโภค 7) เข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย 8) สำนึกรักษาภาษา ศิลปะ ประเพณี กีฬาภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 9) รักประเทศชาติ ท้องถิ่น ทำประโยชน์สิ่งที่ตั้งงามให้กับสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

1. ความหมายของการบริหาร

ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมใดก็ตาม จำเป็นต้องมีบุคคลคอยจัดการดูแลดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว เรียบร้อย ประหยัด และได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การจัดการดำเนินงานดังกล่าวเรียกว่า การบริหาร มีนักบริหาร นักปราชญ์ นักการศึกษาที่สำคัญได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 3) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหารศาสตร์ เป็นหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร การบริหารเป็นศิลป์ คือ การบริหารในลักษณะปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะที่ผู้บริหารแต่ละคนจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งนับเป็นการประยุกต์เอา ความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2548 : 39) ได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้ การบริหาร หมายถึงความพยายามที่จะสั่ง แนะ ผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์การซึ่งมีหน้าที่สั่งการให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน

เยาวพา เดชะคุปต์ (2548 : 10) ได้ให้ความหมายการบริหารว่าเป็นการบริหารใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากที่สุด และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็นว่า การบริหารเป็นเรื่องของขั้นตอนระหว่างทรัพยากร กระบวนการและผลผลิต สำหรับทรัพยากรนั้นอาจครอบคลุมไปถึง คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ ส่วนผลผลิตนั้นย่อมมุ่งตรงไปที่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพหรือกำไร ทั้งนี้ผลผลิตจะเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการ หรือวิธีการที่จะนำมาใช้ในการบริหาร

สมาน อัสวภูมิ (2549 : 52) กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งออกแบบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสอน และการเรียน ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่มีใช้ดำเนินการเอง ดังนั้นบุคลากรทุกคนที่อยู่ในระบบ

ของโรงเรียนต้องร่วมมือกันเพื่อการบรรลุจุดประสงค์ กิจกรรมการบริหารต่าง ๆ จำต้องออกแบบ เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนด้วย

Shermerthorn. (1996 : 4) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะ ของการทำงานให้สำเร็จ โดยใช้บุคคลอื่นให้เป็นผู้กระทำส่วนอีกความหมาย หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม กำลังความพยายามของสมาชิกในองค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้

Sergiovanni. (1980 : 5) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

Hersey and Blanchard. (1982 : 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารงานที่ปฏิบัติโดยอาศัยผู้อื่นให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การบริหาร หมายถึง ศิลปะ เทคนิค พฤติกรรมในการสั่งการเพื่อให้บุคคลอื่นร่วมมือดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่บุคคลดังกล่าวตั้งเป้าหมายไว้เมื่อพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็นได้ว่า การบริหารเป็นเรื่องของขั้นตอนระหว่างทรัพยากร กระบวนการและผลผลิตสำหรับทรัพยากรนั้น อาจครอบคลุมไปถึง คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ ส่วนผลผลิตนั้นย่อมมุ่งตรงไปที่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพ หรือผลกำไร ทั้งนี้ผลผลิตจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการ หรือวิธีที่จะนำมาใช้ในการบริหาร

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

สมยศ นาวิการ (2549 : 307-308) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางการบริหาร ERG ของ Alderfer's ERG Theory. (1940) ว่า การจูงใจในการทำงานของบุคลากรให้เกิดมีต่อองค์กร การที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรให้เกิดมีต่อองค์กรนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของพนักงานหรือบุคลากรเรียงตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ คือ ความต้องการทางร่างกาย และความปลอดภัย ความต้องการเหล่านี้เปรียบเทียบกับความต้องการระดับต่ำที่ได้ถูกกล่าวถึงภายในทฤษฎีของมาสโลว์ เช่น ความต้องการรายได้ สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น

2. ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) ความต้องการความสัมพันธ์ คือ ความต้องการทุกอย่างที่เกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในสถานที่ทำงาน ความต้องการความสัมพันธ์ จะเหมือนกับความต้องการทางสังคมของมาสโลว์

3. ความต้องการการเจริญเติบโต (Growth Needs) ความต้องการการเจริญเติบโต คือ ความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาส่วนบุคคล ความต้องการของบุคคลที่จะเจริญเติบโต พัฒนาและใช้ความสามารถของพวกเขาอย่างเต็มที่ ด้วยการแสวงหาโอกาสและการเอาชนะความท้าทายใหม่ ๆ ความต้องการเหล่านี้จะถูกลบสนองด้วยการมีส่วนร่วมของบุคคล

ภายในสภาพแวดล้อมของงานความต้องการการเจริญเติบโตจะตรงกับความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสมหวังในชีวิตของมาส์โลว์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 53) กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานกลุ่มคุณภาพในรูปแบบวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) ว่าเป็นกระบวนการสำคัญของคิวซีมี 4 ขั้นตอน คือ

1. P = Plan หมายถึง การวางแผน
2. D = Do หมายถึง การปฏิบัติ
3. C = Check หมายถึง การตรวจสอบ
4. A = Action หมายถึง การปรับปรุงแก้ไข

โดยมีหลักการ คือ

1. เป็นกิจกรรมที่เห็นว่าสามารถทำได้โดยง่าย
2. เป็นกิจกรรมที่เห็นว่าปฏิบัติแล้วสร้างความพึงพอใจให้กับบุคลากร
3. เป็นกิจกรรมที่เห็นว่าจะสามารถพัฒนาตัวบุคลากรและหน่วยงานให้มี

ความก้าวหน้า นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานกลุ่มคุณภาพในรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อมุ่งคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management : TQM) นับเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ ผู้บริหารจัดการกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่ประสมอยู่ตลอดเวลา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทางการศึกษากับ หน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษา สามารถกำหนดจุดเน้นที่ชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาสังคม โดยมีรูปแบบการบริหารมุ่งคุณภาพทั้งองค์กร ดังนี้คือ

3.1 มุ่งลูกค้า (Customer Focus) เด็กนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเป็นลูกค้ารายใหญ่ เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่ต้องเข้าใจความต้องการของลูกค้า แล้วนำมากำหนดเป็นทิศทางในการจัดการบริหารที่เหมาะสม

3.2 ทุกคนมีส่วนร่วม (Total Involvement) ทุกคนต้องให้ความร่วมมือในการจรรโลงคุณภาพของสถานศึกษาเป็นความรับผิดชอบของทุกคนที่เกี่ยวข้องและมุ่งเพื่อให้เห็นผลอย่างจริงจัง

3.3 ตรวจวัดความก้าวหน้า (Measurement) ผู้บริหารต้องมีข้อมูลในการตรวจสอบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีมาตรการในการตรวจวัดความ ก้าวหน้าของการดำเนินงานตามมาตรฐานอย่างชัดเจน

3.4 มีความผูกพัน (Commitment) ผู้บริหารทุกระดับจะต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและทุกคนมีความผูกพันสนับสนุนสร้างพลัง พัฒนาคุณภาพด้วย

3.5 ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) การจัดการในสถานศึกษา หรือองค์กรทั่วไป ต่างมุ่งที่จะทำวันพรุ่งนี้ให้ดีกว่าเมื่อวานหรือวันนี้ ดังนั้นต้องคอยสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และในขณะที่เดียวกันก็ต้อง

แก้ไขปัญหา อุปสรรค เพื่อพัฒนาหรือจัดทำให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถผลักดันให้องค์กรเป็นไปตาม ที่มุ่งหวัง

Daniel. (1994 : 302) ได้กล่าวถึง การบริหารงานแบบ POSDCoRB ไว้ว่าการบริหารงานแบบ POSDCoRB ซึ่งเป็นแนวคิดของ Gulick and Urwick. (2000) เป็นกระบวนการบริหารที่นิยมกันมากเพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้ทุกประเภท ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดโครงการและแผนปฏิบัติล่วงหน้าว่าจะทำอะไร เมื่อไร ปฏิบัติอย่างไรใครเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์
3. การจัดวางตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เช่น การจัดหาคมนมาทำงาน การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับตัวบุคคล การพัฒนาบุคลากร การบำรุงขวัญ การให้สวัสดิการ การพิจารณาความดีความชอบ การโยกย้าย การสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน
4. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชาและการควบคุมดูแลการปฏิบัติการ
5. การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัสดุ ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามเป้าหมาย
6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงาน ได้ทราบกิจการความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ
7. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงานงบประมาณการจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบด้านการเงินและทรัพยากร

Robbins and Coulter. (2003 : 7) กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของ Henri Fayol. (1982) ใน 5 ด้าน ได้แก่

- ด้านที่ 1 ด้านการวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย และกลยุทธ์ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงาน
- ด้านที่ 2 ด้านการจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การกำหนดภาระงานที่จะต้องปฏิบัติกำหนดบุคคลที่จะปฏิบัติ ตลอดจนวิธีในการปฏิบัติงาน
- ด้านที่ 3 ด้านการสั่งการ (Commanding) หมายถึง การกำหนดให้ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ล่วงหน้าในการปฏิบัติงาน
- ด้านที่ 4 ด้านการให้ความร่วมมือ (Coordinating) หมายถึง การปฏิบัติงานโดยพร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย และเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการดำเนินงาน
- ด้านที่ 5 ด้านการควบคุม (Controlling) หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้การเสริมแรงเพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงาน

Bateman and Snell. (2003 : 405) กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจในการปฏิบัติงานของ Maslow. (1908) ภายใต้สมมติฐาน ดังนี้ คือ

1. มนุษย์มีความต้องการและเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุดขณะความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเข้ามาแทนที่ไม่มีวันสิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมที่ต้องการ
3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตอนความสำคัญเรียงลำดับจากความต้องการขั้นพื้นฐานจนถึงความต้องการสุดยอด 5 ประการ คือ

3.1 ความต้องการทางกาย

3.2 ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง

3.3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของหรือความต้องการทางสังคม

3.4 ความต้องการความสำเร็จ เกียรติยศ ชื่อเสียง

3.5 ความต้องการความสำเร็จ ตามความรู้สึกรู้สึกดี และทางความสำเร็จ

การได้รับการยกย่อง การเจริญเติบโต และความเจริญก้าวหน้าในงาน

กล่าวโดยสรุป ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจำนวนมากแต่การจะนำทฤษฎีใดมาประยุกต์ใช้นั้น ต้องคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมในการทำงานด้วย เช่น ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ความครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเป้าหมายการกำหนดภาระงานที่จะต้องปฏิบัติ การกำหนดให้ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ล่วงหน้าในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานโดยพร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย และเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการดำเนินงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้การเสริมแรงเพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงาน ซึ่งหากปฏิบัติได้ตามนี้ ก็จะสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานในโรงเรียนจะต้องดำเนินการในส่วนที่จำเป็นงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรบุคลากร ซึ่งในโรงเรียนได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน เป็นหลัก จึงนับเป็นความจำเป็นในเบื้องต้นที่จะต้องมีการบริหารบุคลากรที่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

แนวคิดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหารหลักสูตร

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามีลักษณะงานคล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่น ๆ ในสถานศึกษา แต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล การบริหารหลักสูตรมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6 (2546 : 18) กล่าวถึงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ว่าหมายถึง การบริหารงานด้านวิชาการและการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 43) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น การเตรียมการ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2547 : 157) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการบริหารงานด้านวิชาการ และนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจการทุกชนิดในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง กระบวนการจัดการเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่จัดทำโดยความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน

2. ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 75)

1. การดำเนินการระดับสถานศึกษา โดยองค์คณะบุคคล ในระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัดประเมินผล การเรียนรวมทั้งพิจารณาเอกสารบันทึกและรายงานผลการเรียนซึ่งต้องใช้ร่วมกันในสถานศึกษานั้น ๆ

2. การดำเนินการระดับชั้นเรียน โดยครูผู้สอนแต่ละคน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มซึ่งอาจมีความแตกต่างกันดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันอาจพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ เพราะผู้เรียนที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบนั้นอาจมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ หรืองานที่มอบหมายให้

ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อการสอน หรือวิธีการวัดประเมินผลอาจต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 75) ได้กล่าวถึง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปนั้นดำเนินการโดยคณะกรรมการ หรือ คณะทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงาน : คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ : มีแหล่งข้อมูลสำคัญมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาทิหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สภาพปัญหา จุดเน้น ความต้องการของชุมชน และของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน

3. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา : พิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน เพิ่มเติมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตรพร้อมกันนี้สถานศึกษาจะต้องจัดทำเอกสารระเบียบการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา

4. คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ: นำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาและระเบียบการวัดประเมินผล ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ ก็นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปพิจารณาปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนการอนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ให้จัดทำเป็นประกาศหรือคำสั่งเรื่องให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนาม

5. ใช้หลักสูตรสถานศึกษา : ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย

6. วิจัยและ ติดตามผลการใช้หลักสูตร : ดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลจากการติดตามมาใช้เป็นข้อมูลพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นเอกสารสำคัญที่ครูจะใช้สำหรับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จัดการเรียนการสอน และการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนดังนั้นเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาควรมีข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549ข : 76)

1. ส่วนนำ : ข้อมูลในส่วนนี้ช่วยให้ครูผู้สอนทราบถึงเป้าหมายโดยรวมของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน เช่น วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง เป็นต้น

2. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา : เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดรายวิชา ที่จัดสอนในแต่ละปีต่อภาคเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนพร้อมทั้งจำนวนเวลาเรียน หรือหน่วยกิตของรายวิชาเหล่านั้น

3. คำอธิบายรายวิชา : ส่วนนี้เป็นรายละเอียดที่ช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนจะเรียนรู้อะไร จากรายวิชานั้น ๆ ในคำอธิบายรายวิชาจะประกอบด้วยรหัสวิชาชื่อรายวิชาประเภทรายวิชา (พื้นฐาน เพิ่มเติม) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นที่สอน พร้อมทั้งคำอธิบายให้ทราบว่าเมื่อเรียนรายวิชานั้นแล้วผู้เรียนจะมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหรือเจตคติอะไร ซึ่งอาจจะนำไปทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยก็ได้

4. เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร: เป็นส่วนที่สถานศึกษากำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะจบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าวให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเกณฑ์ การจบการจัดทำรูปเล่ม และการจัดแบ่งจำนวนเล่มของหลักสูตรสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร สถานศึกษาบางแห่งอาจรวมองค์ประกอบทั้ง 4 ประการข้างต้นไว้ในเล่มเดียวกันทั้งหมด แต่บางแห่งอาจจะแยกคำอธิบายรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มก็ได้ เพื่อไม่ให้เอกสารหนาเกินไปและเพื่อให้การนำไปใช้มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับปกของหลักสูตรนั้นควรประกอบไปด้วย ตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน ชื่อโรงเรียน ปี พ.ศ. ที่เริ่มใช้หลักสูตร และหน่วยงานที่โรงเรียนสังกัด สำหรับปีที่เริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษานั้นหากหลังจากใช้ไประยะหนึ่งแล้วสถานศึกษามีการปรับปรุงหลักสูตร ก็ปรับเปลี่ยนปี พ.ศ. ใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ปรับปรุงการจัดทำรูปเล่ม และการจัดแบ่งจำนวนเล่มของหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นอยู่กับสถานศึกษาจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร สถานศึกษาบางแห่ง อาจรวมองค์ประกอบทั้ง 4 ประการข้างต้นไว้ในเล่มเดียวกันทั้งหมด แต่บางแห่งอาจจะแยกคำอธิบายรายวิชาตามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ก็ได้เพื่อไม่ให้เอกสารหนาเกินไปและเพื่อให้การนำไปใช้มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับปกของหลักสูตรนั้นควรประกอบไปด้วยตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน ชื่อโรงเรียน ปี พ.ศ. ที่เริ่มใช้หลักสูตร และหน่วยงานที่โรงเรียนสังกัด สำหรับปีที่เริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษานั้น หากหลังจากใช้ไประยะหนึ่งแล้วสถานศึกษามีการปรับปรุงหลักสูตรก็ปรับเปลี่ยนปี พ.ศ. ใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ปรับปรุง

โดยสรุป การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นกระบวนการจัดการเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่จัดทำโดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชนใน 4 องค์ประกอบได้แก่ ด้านวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และด้านการสรุปผลปรับปรุงและพัฒนา โดยผู้บริหารต้องมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ตลอดจนจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ครูจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้

สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ จากเดิมจัดการเรียนการสอนเน้นครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ สอนให้ท่องจำ เรียนโดยการทำตามแบบอย่างครูกำหนด เปลี่ยนมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น หากโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลที่ย่อมสร้างความเชื่อถือศรัทธาแก่ผู้ปกครองในอันที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อ ทำให้มีโอกาสคัดเลือกเด็กที่มีคุณภาพไว้ได้ ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและเป็นที่นิยมของผู้ปกครองทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียง มีเด็กต้องการเรียนมากขึ้น ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องพัฒนาให้บรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร โดยจะต้องพัฒนาครูให้มีคุณภาพทางการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้วย จึงมีการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อรองรับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานต้นสังกัดได้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีพฤติกรรมการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา รวมถึงมีการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลให้ครูผู้สอนได้พัฒนาตนเอง และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและดำเนินการเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. ขอบข่ายการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 12-22) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามุ่งประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
2. การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
3. การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
4. การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา
6. การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
7. การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 12) ได้สรุปไว้ว่าสถานศึกษาต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา
2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

4. จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน และ องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 8-9) ได้กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนัก ผู้บริหารโรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้แก่ครู และนักเรียน ให้เห็นความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหาร หลักสูตร และงานวิชาการมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ จัดทำข้อมูลนักเรียน ผู้ปกครอง องค์กร และมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และ นักเรียนได้รับทราบ

2. การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานในชุมชน โดยการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนส่วนใหญ่จัดเตรียมและหา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และคู่มือในการจัดทำหลักสูตรให้ครู และ ส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา แต่มีบางโรงเรียนที่มีเอกสารหลักสูตรและคู่มือการใช้ หลักสูตรไม่เพียงพอ

3. สนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่นและมีการดำเนินการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ ธรรมนูญโรงเรียน กำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี

চার্গ ব্বত্ৰী (2542 : 305) ได้กล่าวว่ การนำเอาหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตร เดิมที่ต้องเตรียม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมอาคารสถานที่ การเตรียมระบบการบริหาร การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย การ เตรียมปรับปรุงหลักสูตร และการเตรียมชุมชนและสังคม การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามี ขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ สถานศึกษาผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความ จำเป็นที่ต้องร่วมมือกันในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

2. สํารวจสภาพปัจจุบันของบุคลากรโดยการออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา
3. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
4. ประชุมชี้แจงและประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
5. ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายสื่อเอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนําร่อง เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติงาน
6. กำหนดทิศทางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา
7. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มวิชาการรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
8. ชี้แจงทิศทาง นโยบาย และแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและอนุกรรมการให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่นๆ ตามความจำเป็น จัดทำสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียนหน่วยงาน และองค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ

2. การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 4) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 163) ได้วางแนวทางในการจัดทำหลักสูตร มีแนวทางการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลา

เรียน

4. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
  5. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
  6. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  7. กำหนดสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
  8. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
  9. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติงาน
- ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 130) กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาว่ามีขั้นตอน

ดังนี้

1. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
2. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
3. กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต
4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
5. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
6. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 242-257) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและจุดมุ่งหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2. กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. การผลิต การเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้
5. การวัดผลและประเมินผลหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ถวัลย์ มาศจรัส และณิชนันท์ ประสงค์ (2549 : 21-25) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาว่าปรากฏเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุข และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุดมีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานเป็นอิสระ ร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมี

ทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่ามีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียน ช่วยให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบสามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนักเข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตนระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล เป็นอิสระ และเข้าใจในความรับผิดชอบต่อ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 13-20) ได้สรุปว่าการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

2.2 ภารกิจ แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

2.3 เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

2.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการของชุมชนและความจำเป็นเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

3. การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียนประกอบด้วย

3.1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระเพิ่มเติม ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

3.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

4. การจัดทำสาระของหลักสูตร ในการจัดทำสาระของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระดำเนินการดังนี้

4.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค วิเคราะห์จากมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

4.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยการวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

4.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาและปีที่ 4 ถึง 6 และช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน เท่ากับ 1 หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจะจัดทำเพิ่มขึ้นนั้นใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40 ถึง 60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

4.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา ในการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

4.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการ เรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วย ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคของทุกรายวิชาในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

5. การออกแบบการเรียนรู้ ในการออกแบบการเรียนรู้ มีการดำเนินการดังนี้

5.1 การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียน การสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียน การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการ เรียนรู้ในลักษณะของโครงงาน การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียน เป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระ เดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มา บูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

5.2 สื่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ หลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และ แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และ แห่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถ จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ ในการเรียนรู้

5.3 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดง พัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษา เป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

6. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง เป็นการ พัฒนาที่สำคัญ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

6.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของ ผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพ ที่ดีซึ่งผู้สอน ทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนา ตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

6.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่ มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รู้สิทธิหน้าที่ของตนเอง แบ่งความแตกต่าง ระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการ ของผู้เรียน และ 2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งสถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน

7. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา เกณฑ์ การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่างๆ ที่เอื้อให้ สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในเรื่องการพัฒนากระบวนการแนะแนว การ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และเครือข่ายวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 12) สรุปไว้ว่าในการจัดทำ สารของหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนไว้ อย่างชัดเจนโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระเหมาะสมกับโรงเรียนและชุมชน มีการวางแผนประชุมชี้แจงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตร และมีแผนการพัฒนา นักเรียนครอบคลุมตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นและการกำหนดสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และสภาพการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น บทบาทที่เข้ามามีส่วนร่วม คือ สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง แต่คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเข้าร่วมจัดทำและพัฒนาหลักสูตรน้อย

สรุปได้ว่า การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ ปรัชญาเป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นประกอบด้วย สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสัดส่วนเวลาเรียน การจัดทำสาระของ หลักสูตร โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการ เรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ ดำเนินการโดยการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัด และประเมินผล การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน

การกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน และเอกสารหลักฐานการศึกษา การพัฒนาระบบ การส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

3. การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

ยงยุทธ เกษสาคร (2548 : 85) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับจากวงการบริหารในปัจจุบัน ผู้บริหารส่วนมากมีความเข้าใจ และสามารถใช้การวางแผนเพื่อการบริหารงานของตนได้เป็นอย่างดี การวางแผนเป็นงานขั้นต้นของกระบวนการบริหารจัดการ และเป็นรากฐานของการบริหารที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้บริหารจะต้องมีความกล้าที่จะตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย และหาเส้นทางดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ มิใช่ปล่อยให้ทำงานไปโดยอาศัยการเดาและความรู้สึกของตนเองหรือทำงานกันไปตามบุญตามกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าการวางแผนเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานอันดับแรกของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 20-21) ได้สรุปถึงการวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเอง และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม และการวิจัยเพื่อพัฒนา

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่อ อาชีพ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจะจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษาร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ในลักษณะกิจกรรมบริการ การฝึกงานที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะต้องส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ระดมทรัพยากรมาใช้ ให้คุ่มค่าจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา และนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

สุทนต์ ศรีไสย์ (2549 : 151) ได้กล่าวถึงการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. พัฒนาความต้องการหรือเป้าหมายของหลักสูตร
2. พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. พิจารณาทรัพยากรและข้อจำกัดต่างๆ
4. จัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตร
5. กำหนดบทบาทของกรรมการแต่ละคน
6. พิจารณาหลักสูตรใหม่

7. เลือกหลักสูตรใหม่
8. การออกแบบหลักสูตรใหม่
9. การนำหลักสูตรใหม่ไปใช้
10. วัดและประเมินผลหลักสูตร

เบญจมาศ อภิลิทธิภิญโญ และคณะ (2550 : 188) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์โดยกว้าง ๆ ของโครงการหรือของกิจการหนึ่ง ๆ ความสำเร็จขององค์กรนั้นเกิดขึ้นจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานในอนาคต ข้อเสนอแนะหรือแนวทางที่ทำให้สามารถประสบผลสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 30-21) ได้สรุปถึงการวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ดังนี้

1. วางแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
2. วางแผนการอบรมบุคลากรในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
3. แต่งตั้งคณะทำงาน
4. ดำเนินการตามแผน
5. กำกับติดตามผลการดำเนินงาน โดยมีแนวทางดำเนินการ คือ กำหนดวิธีการ

ประชาสัมพันธ์

5.1 อบรมบุคลากร

5.2 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ กำหนดขอบข่ายหน้าที่

ฉันท ชาติทอง (2552 : 17) เห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้คือ การแปลงหลักสูตรจากเอกสารไปสู่การเรียนการสอน โดยไม่เปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์ของหลักสูตรนั้น คือ ครูจะต้องดำเนินการทำความเข้าใจหลักสูตรให้ถ่องแท้เสียก่อนที่จะปฏิบัติ และการพัฒนาหลักสูตรนั้นเนื่องมาจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหลักสูตรควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันกับความต้องการของสังคม โดนคำนึงถึง

1. ผู้นำหลักสูตรไปใช้
2. ผู้สร้างหลักสูตรและผู้เกี่ยวข้อง
3. โครงสร้างของหลักสูตร
4. เนื้อหาวิชา
5. การทดลองใช้หลักสูตร
6. การประเมินหลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมา สรุปได้ว่า การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ หมายถึง การดำเนินการโดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดทำ เลือกใช้ ทำและพัฒนาสื่อ จัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วัดผลและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนา และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ที่ผู้บริหารและครูวางแผนดำเนินการร่วมกันในการ

ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการใช้สื่อ การเรียนรู้นวัตกรรม และเทคโนโลยี มีการแนะแนวผู้เรียนในด้านการศึกษาต่ออาชีพ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของ สถานศึกษาในลักษณะกิจกรรมบริการ การฝึกงานที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และกิจกรรมสนอง ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและ นอกสถานศึกษา ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา และนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 9-11) ได้เสนอแนวทาง ในการดำเนินการวางแผน การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
2. จัดทำ เลือกใช้ทำและพัฒนาสื่อ
3. จัดกระบวนการเรียนรู้
4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. วัดและประเมินผล
6. แนะแนว
7. วิจัยเพื่อพัฒนา
8. นิเทศ กำกับ ติดตาม

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 9-16) กล่าวถึงขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดผลซึ่งมี วิธีปฏิบัติที่มีหลักเกณฑ์และกระบวนการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการนำหลักสูตรไป ใช้ดังนี้

1. มีการวางแผนและเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ บุคลากรที่ เกี่ยวข้อง ควรศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อการปฏิบัติ ในทำนองเดียวกันและมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน
2. มีบุคลากรทำหน้าที่ประสานงานแต่ละขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่การเตรียมการ ด้านวิธีการ สื่อ การประเมินผล การจัดอบรมผู้ที่จะพัฒนาครู อบรมผู้ใช้ หลักสูตรและการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่ วางแผนและเตรียมการไว้
4. คำนี้ถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยนั้นได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้และ ประสบการณ์ต้องเตรียมอย่างดีและพร้อมที่จะให้การสนับสนุน
5. ครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจังตั้งแต่ การอบรมให้ความรู้ความ เข้าใจ ทักษะและเจตคติ การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ

6. การนำหลักสูตรไปใช้ ให้จัดตั้งหน่วยงานที่มีผู้ชำนาญการพิเศษเพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู ทำหน้าที่นี้สอดคล้องตามผลการนำหลักสูตรไปใช้

7. หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ต้องปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

8. ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาประเมินวิเคราะห์ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและการวางแผนทางการนำหลักสูตร

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 31) ได้กล่าวไว้ว่าในการนำหลักสูตรไปใช้มี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมการใช้หลักสูตร เช่น ตรวจสอบ ทบทวนหลักสูตร ทำโครงการวางแผนประเมินโครงการศึกษาทดลอง ประชาสัมพันธ์หลักสูตร เตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. การดำเนินการใช้หลักสูตร เช่น การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดงบประมาณ การใช้อาคารสถานที่ การอบรมเพิ่มเติม และการจัดตั้งศูนย์วิชาการ

3. การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร เช่น การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรการติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 26-45) ได้สรุปการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา และการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหลักสูตรจะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตาธรรมชาติของการศึกษา โดยผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอน และประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการ และความจำเป็นตลอดเวลาสถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์

1.1 สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่่อมองอนาคตว่าโลก และสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สถานศึกษาต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย

1.2 ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียนภาคธุรกิจ ภาครัฐ ในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการการศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักสำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ

1.3 กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางสร้างสรรค์ต่องานแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุน ในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตรสาระ การเรียนรู้การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครู อาจารย์ เป็นต้น

1.4 กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองต่อความต้องการของชุมชน

2. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ จากเป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือ รายภาคเรียน พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอน และครูสนับสนุนได้นำไปออกแบบการเรียนการสอนการบูรณาการโครงการร่วม เวลาเรียนการมอบหมายงาน โครงการ เพิ่มผลงาน หรือการบ้านที่มี การวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3. การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคเรียน สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปวิเคราะห์ กำหนดสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายปีหรือรายภาคเรียน ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยพิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมากำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยึดหัวเรื่อง หัวข้อ หรือจัดเป็นโครงการได้

4. การออกแบบการเรียนการสอน จากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียน สถานศึกษาต้องมอบหมาย ให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอนโดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ และการออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อสังคม

5. การกำหนดเวลาเรียน และจำนวนหน่วยกิต ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษา เป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น และบูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับหัวเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล

6. แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดี บรรลุตามที่คาดหวัง จึงต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

6.1 การจัดทำสาระหลักสูตร

6.1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียน ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคเรียนนั้น การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียนของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honors Course) ให้สถานศึกษา กำหนดได้ตามความเหมาะสม โดยให้สอดคล้องกับรายวิชาที่จัด

6.1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคเรียน โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียน ที่กำหนดไว้ในข้อ 6.1.1 ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นรวมทั้งสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

6.1.3 กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาคเรียน ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น

6.1.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียน สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคเรียน รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 6.1.1, 6.1.2, และ 6.1.3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาโดยให้ประกอบด้วย 1) ชื่อรายวิชา 2) จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต 3) มาตรฐานการเรียนรู้ และ 4) สาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนด ดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ให้ได้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน และสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

6.1.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคเรียนที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ประกอบด้วย 1) มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และ 2) จำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียนของทุกรายวิชา อัจจุรณาการได้ ภายในและระหว่างการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

6.1.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคเรียน และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

6.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

6.2.1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

6.2.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

6.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เป็นต้น

6.2.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

6.2.5 การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

6.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ต้องสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าว ให้ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือรายปีการศึกษาครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล รวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนา และการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาคเรียน ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

6.4 การวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้เรียน (ธีระ รุญเจริญและคณะ. 2545 : 222-228) ได้ให้ความหมายของการวิจัยไว้ว่า การวิจัย คือ กระบวนการศึกษาอย่างมีระบบ ขั้นตอนชัดเจน โดยอาศัยแนวคิด เหตุผล ทฤษฎีเป็นหลัก มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบซ้ำได้ เกิดความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการทำวิจัยของผู้บริหารเพื่อการปฏิรูปการศึกษารูปแบบการวิจัยที่ควรทำน่าจะเป็นการวิจัยและพัฒนางานด้านต่าง ๆ (Research and Development) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่จะสามารถนำผลการวิจัยไปทดลองใช้ มีการประเมินผลการใช้แล้วนำมาปรับปรุงหรือพัฒนา เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป โดยอาจกำหนดหรือพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหาร เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้านต่าง ๆ

ในสถานศึกษา ขั้นตอนของการวิจัยอาจดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ 1) การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา 2) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) การกำหนดรูปแบบและวิธีการแก้ปัญหา 4) การพัฒนารูปแบบและวิธีการ 5) การทดลองใช้รูปแบบ 6) การวิเคราะห์ผล และ 7) การสรุปและรายงานผล

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การวางแผนการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา 3) การดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือการพัฒนา 6) การรายงานผลการเรียนรู้ และ 7) การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

กรมวิชาการ (2546 : 78) ได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ความสนใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นต้น

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคน สามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งด้านการศึกษาต่ออาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจะตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.2 ร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.2.1 บริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ เช่น บริหารแนะแนว ชุมชนสหกรณ์ ห้องพยาบาล ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวภาษา ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น

2.2.3 สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมคณิตศาสตร์ ชุมนุมวิทยาศาสตร์

2.2.4 สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เช่น ชุมนุมกีฬา ชุมนุมดนตรี ชุมนุมไต่वाที่ ชุมนุมเกษตร ชุมนุมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมนุมแนะแนว เป็นต้น

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า

- 3.2 จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 3.3 มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
- 3.4 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.5 ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 3.6 นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 35) ได้สรุปผลวิธีการดำเนินงานใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา
2. กำหนดการจัดประสบการณ์ตลอดปีจากสาระการเรียนรู้รายปี/รายชั้นหรือหน่วยการเรียนรู้
3. กำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน
4. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์
5. จัดประสบการณ์

สรุปได้ว่า การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้ โดยการดำเนินการโดยการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียนการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการประเมินคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอก และการรายงานผลมีการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้

5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 17) ได้กล่าวว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการรวบรวมหลักฐาน เพื่อที่จะอธิบายและตัดสินคุณค่า การวางแผนหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ และผลลัพธ์ที่ได้จากหลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การประเมินหลักสูตร ต้องใช้ความสามารถและการมีส่วนร่วมในการให้ข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม นำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์แล้วเปรียบเทียบผล การปฏิบัติที่ได้ว่า สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้าความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติกับเป้าหมายที่กำหนดไว้มีไม่มาก แสดงว่าการปฏิบัติใกล้เคียงหรือเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ แต่ถ้าความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติกับเป้าหมายที่กำหนดไว้มีมาก การปฏิบัติตามแผนหรือเป้าหมายของหลักสูตรอาจจะไม่บรรลุผลเท่าที่ควรจะเป็น

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 49-50) ได้กล่าวถึง การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่ง ของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนดโดยต้องมีการ

ดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับและทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องการมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบเพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

ยงยุทธ เกษสาคร (2548 : 187) ได้กล่าวสรุปว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพงานเพื่อเปรียบเทียบว่าโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วประสบความสำเร็จหรือบรรลุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด มีผลกระทบเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไรบ้าง มีปัญหาในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะนำผลการประเมินดังกล่าวไปเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผน และกำหนดนโยบายการบริหารองค์การในโอกาสต่อไปการดำเนินการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 6) ได้สรุปไว้ว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่มีระบบ ประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศโดยการวัด (Measurement) เพื่ออธิบาย ให้ความหมาย และตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินว่ามีความสอดคล้องกับเกณฑ์ (Criteria) มาตรฐาน (Standard) ที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร รวมทั้งการใช้ผลการประเมิน เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน

สุทนต์ ศรีไสย์ (2549 : 129-130) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลหลักสูตรควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลเพื่อตัดสินคุณค่า หรือตัดสินครั้งสุดท้าย (Evaluation for Justification) เป็นความต้องการประเมินผลหลักสูตรในภาพรวม เช่น ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้จากหลักสูตร เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ หรือตรงตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่ หรือตรงตามเกณฑ์การตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบของสถานศึกษาทั้งภายในหรือภายนอกหรือไม่

2. การประเมินผลเพื่อการปรับปรุง (Evaluation for Improvement) เป็นกระบวนการประเมินผลที่มุ่งพิจารณาเป็นบางด้านของหลักสูตร เช่น การประเมินเนื้อหาการเรียน การสอนและวิธีสอน ในรายวิชา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอนให้มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 75) ได้กล่าวว่า ดำเนินการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร ควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ต้องทำอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง/พัฒนาได้ โดยมีแนวทางดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล มีข้อสรุปดังนี้

1. ประชุมชี้แจงให้บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง รับทราบระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามผลประเมิน
2. กำหนดเครื่องมือในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ผลการประเมิน
3. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม ผลการประเมิน การนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 82) ได้กล่าวว่า ดำเนินการ
 นิเทศติดตามการใช้หลักสูตร มีข้อสรุปดังนี้

1. การนิเทศติดตามเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนิเทศติดตาม
 การใช้หลักสูตร การนำผลการนิเทศมาพัฒนาการเรียนรู้ และการสรุปผลการนิเทศ และมีการ
 กำหนดผู้รับผิดชอบภายในโรงเรียนที่แน่นอน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน มีโครงการ
 นิเทศปฏิบัติในนิเทศ กำหนดรูปแบบการนิเทศ และจัดให้มีกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนเป็น
 ประจําการนิเทศผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินการบริหารจัดการ
 หลักสูตร คือ จัดทำโครงการนิเทศหลักสูตรสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม
 ผลการดำเนินการ และจัดกระบวนการนิเทศ กำกับ และติดตาม

โรงเรียนมีการประเมินผลการนิเทศภายใน เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการ
 เรียนการสอน ศึกษาสภาพและปัญหาทางวิชาการ เพื่อจัดระบบและดำเนินการนิเทศงานวิชาการ
 ที่เหมาะสมกับสถานศึกษา วางแผนและจัดให้มีการนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการ
 ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้ครูได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และ
 มีการแก้ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการนิเทศทั้งด้าน
 การพัฒนาหลักสูตรด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและ
 ประเมินผล

2. วิธีดำเนินการนิเทศ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ประชุม อบรมให้ความรู้ ให้
 คำปรึกษาแนะนำ มีการศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และการเยี่ยมชั้นเรียน โดย
 โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำผลการนิเทศติดตามที่ได้มาสรุปเพื่อนำเสนอในที่ประชุม สรุปเป็นเอกสาร
 และมีการให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการนิเทศติดตามผลการใช้
 หลักสูตรสถานศึกษา คือ ใช้วิธีการให้คำปรึกษาแนะนำ ประชุมชี้แจง และติดตามจากรายงานผล
 ของครูผู้สอนเป็นระยะ และมีโครงการนิเทศและแผนปฏิบัติงานนิเทศ โดยผู้บริหารตรวจแผน
 การสอน สังเกตการณ์สอน และติดตามผลการปฏิบัติงานของครู สำหรับผลการนิเทศที่นำมาใช้ในการ
 การปรับปรุงแก้ไขมาก คือ แผนการสอน เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาครูให้
 จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 21-22) ได้สรุปผล
 การนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการ
 ภายในสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการ
 ภายนอกสถานศึกษา

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ
 ประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ วาง
 แผนการนิเทศ สร้างเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ รวบรวม วิเคราะห์และสรุปผล และรายงาน

การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และงานวิชาการ ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา

6. การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึง การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทั้งคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย บุคคลหลายฝ่ายมาร่วมมือประสานงานกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม บุคคล เหล่านั้นจำเป็นต้องได้รับการรายงานผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงาน จึงจะ สามารถทำการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้กล่าวถึง การสรุปผลการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

1. มีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนประจำ
2. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผลการ ดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงานพร้อมจัดส่งตามระยะเวลาที่กำหนด นำผลการรายงาน เผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนรับทราบและเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ สถานศึกษาควรมีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจาดตลอดจนมีการประเมินผล การใช้หลักสูตร

รุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 122-124) กล่าวถึงการประเมินผล หลักสูตร ซึ่งสามารถสรุปผลไว้ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย โดยการกำหนดสิ่งที่จะประเมิน ทำความเข้าใจกับ จุดมุ่งหมายในการประเมิน อธิบายข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ กำหนดข้อมูลที่สามารถหาได้ ให้คำ นิยามหลักการซึ่งผู้ประเมินจะต้องดำเนินการ
2. การเตรียมการ โดยพิจารณาว่าจะได้ข้อมูลจากใคร และเมื่อไร เทคนิคและ เครื่องมือที่จะต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน เลือกเครื่องมือ ที่จำเป็นต้องใช้
3. การดำเนินการ โดยการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดให้ตรงตามที่ต้องการประเมิน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณามาตรฐานหรือเกณฑ์ที่เหมาะสมกับ หลักสูตรศักยภาพที่เกิดจากหลักสูตร ผลที่ตามมาจากการปฏิบัติการของหลักสูตร เหตุและผล ที่เกี่ยวกับหลักสูตร

5. การรายงานผลโดยการตีความหมายข้อมูลที่วิเคราะห์ สรุปผลหรือ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับคุณภาพและความตรงของหลักสูตรตามเป้าหมาย บันทึกคณะบุคคล และ แหล่งข้อมูลที่ต้องการจะทำให้ข้อเสนอแนะบังเกิดผลดี และนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 21-22) ได้สรุปเกี่ยวกับการ สรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษานำผลการดำเนินงาน และเขียนรายงานที่ สามารถนำไปสู่การปรับปรุง และพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีแนวทางดำเนินการ คือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
2. รายงานผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนา

หนังสือ ๓๓๓๓ (๒๕๕๒ : ๒๕๘-๒๕๙) กล่าวว่า ถึงการสรุปผลการการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดแนวปฏิบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการให้สถานศึกษาปฏิบัติได้ เช่น แผนปฏิบัติการ เพื่อรองรับการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลาง และแนวการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีความยืดหยุ่นยืดเป้าหมาย และผลลัพธ์เป็นหลัก
3. กำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบาย แผนและมาตรฐานที่กำหนด และสามารถเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกได้
4. เร่งรัดการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่น
5. จัดระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้ครอบคลุมสถานศึกษาทุกแห่งทุกพื้นที่
6. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป ให้บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ

จากที่ได้มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านกล่าวมา สรุปได้ว่า การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตร สรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานของสถานศึกษา มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานเพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร รายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนได้รับทราบ

7. การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

วิจัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (๒๕๔๒ : ๑๑๙) ได้สรุปหลักการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแนวดำเนินการที่ใช้ในการประมวลข้อมูลแต่ละด้าน จัดทำข้อมูลเหล่านั้นอาจเป็นลำดับขั้นตอน มีหลักการที่สำคัญ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตร เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นต้น โดยใช้วิธีการทางสถิติหาข้อสรุป

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป้าประสงค์ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาต่าง ๆ ทั้งนี้ให้มีครบทุกพิสัยหรือขอบเขต

3. การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ เป็นการคัดเลือก การจัดเนื้อหา สาระและประสบการณ์ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงต้องพิจารณาตัดสินความยาก ง่าย ความกว้าง ลึก ขอบข่ายให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำโครงการประมวลความรู้หรือหลักสูตรไป ปฏิบัติให้เกิดผล หัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้คือ การสอน บุคคลที่มีความสำคัญคือ ผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน

5. การประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยนำ ผลที่ได้จากการวัดด้วยวิธีการต่าง ๆ มาพิจารณาร่วมกันแล้วสรุปเป็นคุณค่าของหลักสูตรฉบับนั้น

6. การปรับปรุง แก้ไข และเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการตัดสินหลักสูตรฉบับ ที่กำลังใช้หรือทดลองใช้ในกรณีที่เป็นหลักสูตรฉบับร่างขึ้นใหม่โดยใช้วิธีการหรือรูปแบบอย่างใด อย่างหนึ่งหรือผสมผสานกัน

กรมวิชาการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรของ สถานศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรและปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. สถานศึกษาควรนำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ การพัฒนาในปีต่อไปโดยนำผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 73) ได้สรุปหลักการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. ใช้พื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม จิตวิทยา และวิชาความรู้ต่าง ๆ
2. พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยวิเคราะห์ปัญหาความ ต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
3. พัฒนาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของ ผู้เรียน

4. พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักของการเรียนรู้
5. ในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสม ในด้านความยากง่าย ลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่อง และบูรณาการของประสบการณ์ต่าง ๆ

6. พัฒนาในทุกจุดอย่างประสานสัมพันธ์กัน ตามลำดับจากจุดประสงค์ สาระ ความรู้และประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

7. พิจารณาถึงความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ

8. พัฒนาอย่างเป็นระบบ

9. พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

10. มีการวิจัยติดตามผลอยู่ตลอดเวลา

11. ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ

12. อาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

ระดับการพัฒนาหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 22) ได้สรุปผลการปรับปรุง พัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็น ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 88) ได้สรุปผลการปรับปรุง พัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า สถานศึกษามีการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน โดยประชุมชี้แจงเพื่อรับทราบผลการดำเนินงานและมีการวางแผน พัฒนาการดำเนินงานร่วมกัน โดยประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายและใช้หลักการมีส่วนร่วม และมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็น ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน นำผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน รวมทั้งปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีนักวิชาการได้นำเสนอปัญหาในการ บริหารหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

นิภารัตน์ ทิพโชติ (2550 : 126-127) ได้กล่าว ปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนชั้นในชั้นต่าง มีปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในระดับมาก เช่นสภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เหมาะสมการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนทำได้ยาก และขาดการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ มีปัญหาในระดับมาก ส่วนผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้และเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ยุ่งยากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น

บรรยง บุษบงก์ (2550 : 60-61) กล่าวว่า ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา มีดังนี้

1. ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาไม่ค่อยเข้าใจหลักสูตร ครูจะยึดหลักสูตรแกนกลาง และตำราเรียน การเรียนการสอนควรผนวกกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียนให้มาก นอกเหนือจากทางร่างกาย ทางอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่สอนอยู่ในห้องเรียนไม่ค่อยมีภาคปฏิบัติ

3. ด้านครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา ควรจบวุฒิการศึกษาที่ตรงกับงานที่สอนโดยตรง

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และสถานที่โรงเรียนระดับประถมศึกษาส่วนมาก ยังขาดแคลน วัสดุ อุปกรณ์ มีไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนที่ใช้ในการฝึกทักษะปฏิบัติ

ชลดา เกื่อนเนา (2548 : 91-94) ได้กล่าวว่า ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน ดังนี้

1. ปัญหาครูผู้สอนไม่มั่นใจว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่เขียนขึ้นจะสอนทันเวลาหรือไม่ และครูผู้สอนบางคนเขียนผลการเรียนรู้โดยไม่ดูสาระการเรียนรู้ ไม่มีผู้เชี่ยวชาญในโรงเรียนที่ให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง และครูที่มีประสบการณ์มากกว่ายังให้ข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจน อาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้นำหลักสูตรไปใช้จริง

2. การจัดทำสาระการเรียนรู้ พบว่า ครูยังไม่ได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรเท่าที่ควร และครูผู้สอนไม่มีความมั่นใจว่าสาระการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นจะมีความถูกต้องหรือไม่วิทยากรที่มาอบรมในแต่ละครั้งให้ความรู้ไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน และระยะเวลาในการจัดทำสาระการเรียนรู้มีน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาโรงเรียนในเขตต่างจังหวัดที่พบว่า

เอกสารในการจัดทำสาระการเรียนรู้มีมากเกินไป ครูไม่รู้ว่าจัดทำสาระการเรียนรู้เสร็จแล้วจะเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่พบมีความสอดคล้องและส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่อง เพราะยังไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญจริง ๆ ในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบปัญหาการกำหนดเวลาเรียนในหน่วยการเรียนรู้มากเกินไป ไม่สัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดรูปแบบและหัวข้อในการเขียนแผนการสอนมากเกินไป และไม่นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมาสร้างจุดประสงค์การเรียนรู้

4. สื่อการเรียนรู้ พบปัญหาการกำหนดสื่อไม่ตรงกับสาระการเรียนรู้ ไม่มีเวลาในการหาข้อมูลเพื่อผลิตสื่อหรือพัฒนาสื่อให้ทันสมัย เขตต่างจังหวัดพบว่าไม่มีการสำรวจสื่อก่อนทบทวนการจัดการเรียนรู้ เลือกสื่อหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ไม่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้

5. ด้านการวัดและประเมินผล พบปัญหาในเรื่องครูยังขาดความรู้ความเข้าใจรูปแบบวิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลถึงความสอดคล้องกับแนวการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายวัดและประเมินผลกำหนดรูปแบบโดยไม่ศึกษาถึงความต้องการของครูผู้สอน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดแบบประเมินผลชั้นเรียนที่วัดตามสภาพจริง

โดยสรุป ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เกิดจากปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน สภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เหมาะสม การจัดการเรียนนอกห้องเรียนทำได้ยาก และขาดการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ส่วนผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้และเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ยิ่งยากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาคควรมีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ทวี ศันสนีย์พันธุ์ (2549 : 25) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำ การใช้ การแก้ไข ปัญหาหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้ยึดหลักสูตรแกนกลาง ร้อยละ 70 และหลักสูตรท้องถิ่น (ส่วนที่เพิ่มเติม) ร้อยละ 30 โดยภาพรวมการทำหลักสูตรสถานศึกษาครูไม่เข้าใจหลักสูตร จึงลอกรูปแบบโรงเรียนอื่น (ลอกโรงเรียนนำร่อง โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร) ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนถ้าเป็นไปได้ควรปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เหมือนกันในระดับเขตพื้นที่หรือระดับจังหวัดหรือระดับเขตตรวจราชการ หรือระดับภาค

2. การนิเทศต้องต่อเนื่องสม่ำเสมอ ครูต้องตามทัน และถูกกระตุ้นตลอดเวลา สร้างความตระหนักให้ครูได้เห็นความสำคัญของหลักสูตร

3. ครูไม่มีเวลาบริหารจัดการหลักสูตร เพราะครูมีน้อย รั้งงานอื่น ๆ นอกเหนือจากหน้าที่ ควบคุมงานกระดาษ งานนโยบาย งานข้อมูลลงบ้าง

4. กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการทุกสัปดาห์ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

5. หลักสูตรเก่า เอกสาร คู่มือ ตำราเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆ สามารถใช้เป็นสื่อแหล่งศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้

6. โรงเรียนมีสภาพชุมชน และความต้องการของชุมชนคล้ายกัน ควรจะได้ร่วมประชุมร่วมกัน เพื่อปรึกษาหารือ จัดทำและแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาด้วยกัน

7. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีจำนวน 100 ข้อ ควรลดลงเท่าที่จำเป็นจริง ๆ ให้สถานศึกษาและครูไปกำหนดจุดประสงค์ย่อยเอง

สถิตย์ จันทรวงศ์ (2549 : 25) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการ
2. รวบรวมข้อมูลผลการใช้หลักสูตรจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง
3. ศึกษานโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและความเคลื่อนไหวในการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศไทย จะต้องมีการทบทวน พัฒนา ปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ เพื่อใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็น "เข็มทิศ" ชี้ทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีคุณค่า

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การใช้หลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และการสรุปผล ปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อจะได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้หากการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ สถานศึกษาจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะต้องนำผลการดำเนินงาน ผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน รวมนำทั้งปัญหา และข้อ เสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับการนิเทศ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นจะต้องมีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อทำหน้าที่กำกับดูแล ควบคุม และนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 109) ได้กล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและหรือการสร้างหลักสูตรจะต้องประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายหลายพวก จนอาจกล่าวได้ว่า บุคคลแทบทุกประเภทย่อมมีอิทธิพล และสามารถใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้ทั้งนั้น ในสมัยก่อน 2 ทศวรรษมาแล้ว ที่การพัฒนาหลักสูตรจะกระทำกันเฉพาะบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษาเพียงเท่านั้น และการพัฒนาหลักสูตรดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจจะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเท่านั้น แต่ในทศวรรษปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยบุคคลทั้งทางด้านผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเศรษฐกิจ สังคม ที่อยู่ในระดับบริหารระดับสูง จนถึงบุคคลที่อยู่ในระดับล่าง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับปฏิบัติการซึ่งได้แก่ ครู นักแนะแนวการศึกษา นักวัดผลการศึกษา บุคคลเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรทั้งสิ้น

กรมวิชาการ (2545 : 50-58) ได้สรุป บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ดีมีคุณภาพส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้ และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งควรมีคุณสมบัติ ดังนี้
  - 1.1 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
  - 1.2 มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา และมุ่งมั่นต่อการสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
  - 1.3 เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือ และประสานกับทุกฝ่าย เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 1.4 เป็นผู้สนับสนุนให้สถานศึกษา ได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพตลอดไป โดยให้การสนับสนุนทั้งบุคลากร และผู้เรียน ร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 1.5 จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
  - 1.6 เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
  - 1.7 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
  - 1.8 สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.9 จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ

1.10 จัดให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2. ครูผู้สอน ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญ ที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงแสดงออกอย่างมีอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

2.3 จัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

2.4 พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ทันต่อเหตุการณ์

2.5 เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติต่อเพื่อครูและนักเรียน

2.6 จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

2.7 จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2.8 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

2.9 จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เพราะผู้เรียนเป็นผลิตผลของการจัดการศึกษา เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนไทยมีความสมบูรณ์ และสมดุล ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม การจะให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุขนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรเรียนรู้จากการเป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง บทบาทและหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

3.1 มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกับผู้ปกครอง และครู วางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

3.2 มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ

3.3 ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.4 มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

3.5 รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

3.6 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

4. ผู้ปกครอง การปฏิรูปการศึกษาที่มีขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาต่อ นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องให้ความร่วมมือ รับผิดชอบต่อการเรียนของผู้เรียน และดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

4.1 กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน

4.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตร และกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา

4.3 ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4.4 จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้

4.5 อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

4.6 สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสม และจำเป็น

4.7 ร่วมมือกับครู และผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน

4.8 ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้

4.9 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน และในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4.10 จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

5. ประชาชน การศึกษาของไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองไทยในอนาคต คือการจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับทุกคน ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมีการส่งเสริม ให้ทุกส่วนในสังคม

ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้นประชาชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนี้

5.1 มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือ ธรรมนูญของสถานศึกษา

5.2 สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ และ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

5.3 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.4 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

6. ชุมชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้แก่ ชุมชนในการร่วมจัดทำหลักสูตร และการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับ ท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนมีสิทธิในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้มีการประสานความร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการศึกษาบทบาทและหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

6.1 มีส่วนร่วมในการจัดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของ สถานศึกษา

6.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึง ความต้องการของสังคมและชุมชน

6.3 เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จาก สถานการณ์จริง

6.4 ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา

6.5 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา

6.6 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7. คณะกรรมการการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมซึ่ง กำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น นับว่ามีความสำคัญ และสอดคล้องกับความมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต” สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในสถานศึกษาโดยคณะกรรมการดังกล่าว มีบทบาท ดังนี้

7.1 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน

7.2 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน

7.3 จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ

7.4 ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น รวมทั้งครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

7.5 เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.6 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนา และสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแล และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด โดยที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

8.1 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

8.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

8.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

8.4 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งกระทำงานอนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง

8.5 สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา

8.6 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

8.7 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

9. คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษา สถานศึกษา ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษา อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับคณะกรรมการ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธานกรรมการ 2) ผู้ช่วยบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ 3) หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นกรรมการ 4) หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ 5) หัวหน้างานวัดและประเมินผลเป็นกรรมการ และ 6) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ

โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ 1) วางแผนดำเนินงานวิชาการกำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการแนะแนวให้สอดคล้องกันและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมายแนะแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร 4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ 5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 7) ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา และ 8) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมิน มาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาแล้ว ใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป

คณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีจำนวน 9 คณะ เรียกชื่อ คณะอนุกรรมการตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ภายใต้คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษาคณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วย 1) หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เป็นประธานอนุกรรมการ 2) ครู-อาจารย์ทุกคนในหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นอนุกรรมการ และ 3) รองหัวหน้าหมวดวิชา หรือกลุ่มวิชา เป็นอนุกรรมการ และเลขานุการ

ในกรณีที่สถานศึกษาไม่มีรองหัวหน้าหมวดวิชา หรือกลุ่มวิชา ให้ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมแทน และในกรณีที่สถานศึกษาไม่ได้จัดกลุ่มวิชาตามชื่อกลุ่มวิชาของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้พิจารณากำหนดจำนวนคณะอนุกรรมการตามกลุ่มวิชาของสถานศึกษา ให้คณะอนุกรรมการมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1) กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดง

ความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน 3) พัฒนาแผนการสอนวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับใช้ตามความเหมาะสมและให้การสอนนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด 4) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 5) กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด 6) วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 7) ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล 8) การนิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 9) รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนารายวิชา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบและประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชา และกลุ่มวิชาในภาคเรียนที่ผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป 10) รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชาโดยเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนต่อคณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน ครู ทำหน้าที่นิเทศและตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาและมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร รวมทั้งการบริการเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ และวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา จึงต้องมีความเข้าใจสามารถให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและถือเป็นหน้าที่ในการจัดวัสดุหลักสูตร สื่อพร้อมกับการติดตามประเมินผลประสานงานด้านหลักสูตรที่นำไปใช้ ในส่วนของครูผู้สอน ถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสูงสุด ครูจึงต้องรับการจัดเตรียมให้พร้อมเพื่อการใช้หลักสูตรได้อย่างบรรลุเป้าหมายสูงสุดและบุคลากรอื่น ๆ หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน วิทยากรประจำท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในมุมมองของงานบริหารและบริการหลักสูตร ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักสูตรการวางแผนดำเนินการอย่างมีการส่งเสริมของทุกกลุ่มทุกคน รวมถึงกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนโดยให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นงานที่ซับซ้อน ต้องทำอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ตามขั้นตอนที่กำหนด การเลือกรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเนื่องจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจะเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

1. ความหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก

สุภางค์ จันทวานิช (2549 : 33) ได้ให้กล่าวว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก หมายถึง การซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้ว จะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้ จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่าง ๆ

ฐาศุภร์ จันประเสริฐ (2550 : 10) ได้กล่าวว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยไม่ใช้แบบสอบถาม จะมีแนวของข้อคำถามให้ผู้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นการเจาะลึก และต้องอาศัยความสามารถพิเศษของผู้สัมภาษณ์ในการค้นหา รายละเอียดในประเด็นที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง มักจะศึกษาในประชากรกลุ่มเล็ก ๆ มุ่งหวังจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น ให้คำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องและสถานการณ์ตลอดจนความเชื่อ ความหมายต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ในแง่มุมต่าง ๆ

นุชชานา เหลืองอังกูร (2550 : 60) ได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า คือ การสอบถามสนทนาหรือเจรจาโต้ตอบกันอย่างมีจุดหมายเพื่อค้นหาความรู้ ความจริง ตามวัตถุประสงค์ที่เรากำหนดไว้ล่วงหน้าการสัมภาษณ์ประกอบด้วย บุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) และผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือผู้ให้สัมภาษณ์ (Interviewee) การสัมภาษณ์นอกจากจะได้ข้อมูลตามต้องการแล้วยังช่วยให้เราทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์อีกด้วย

ประวัติ เอรารวรรณ (2551 : 210) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนา ซักถามและโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ วิธีนี้ผู้รวบรวมข้อมูลมีโอกาสสังเกตบุคลิกภาพออกปฏิกิริยาตลอดจนพฤติกรรมทางกายและวาจาขณะสัมภาษณ์ ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลที่ใช้ตีความหมายพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบคำสัมภาษณ์ได้ด้วย

2. การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

สุภางค์ จันทวานิช (2549 : 34) ได้กล่าวถึงการจัดเตรียมการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์
2. เตรียมการขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวแทน
3. วางแผนการสัมภาษณ์ เช่น เตรียมคำถามล่วงหน้า กำหนดเวลาที่เหมาะสม
4. ทดสอบคำถาม (ซ้อมสัมภาษณ์) เพื่อแก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. สร้างคำถามหลาย ๆ แบบ ไว้สับเปลี่ยนตามความเหมาะสม
6. เตรียมอุปกรณ์บันทึกที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสถานภาพของผู้ถูก

สัมภาษณ์

7. อาจติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผ่านผู้รู้จัก มีจุดหมายแนะนำตัว

8. มีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า
9. ไม่ควรเลื่อนนัดหรือยกเลิกการสัมภาษณ์ในครั้งแรก

ขั้นเริ่มสัมภาษณ์

1. แนะนำตนเอง เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทราบและคุ้นเคย
2. สร้างบรรยากาศกันเอง เริ่มจากพูดคุยอุ่นเครื่องก่อนและสนทนาด้วย

อธยายที่ดี

3. บอกวัตถุประสงค์ที่มาสัมภาษณ์และสัญญาว่าจะปิดเป็นความลับ
4. ถ้าต้องจดและบันทึกเสียงควรแจ้งผู้ให้สัมภาษณ์ทราบ

ขั้นสัมภาษณ์

1. ให้ความสำคัญกับค่านิยมพื้นฐานของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำหรับการซักถามต่อ ๆ ไป
2. ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา
3. วางกิริยาท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด
4. เป็นนักฟังที่ตั้งใจและติดตาม ยอมรับฟังคา บอกเล่าบางเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง

กับข้อซักถาม

5. ป้อนคำถามที่เหมาะสมกับจังหวะผู้ตอบ
6. อาจใช้เทคนิคการหยุดเงียบหรือรอคอยระหว่างที่ไม่มีคำตอบจากผู้ถูก

สัมภาษณ์

7. ใช้ภาษาที่สุภาพและเข้าใจง่ายเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจ
8. ให้ความสำคัญกับผู้ถูกสัมภาษณ์
9. ควรมีการถามซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งแต่เปลี่ยนถ้อยคำเสียใหม่
10. สังเกตกิริยาท่าทางผู้ถูกสัมภาษณ์ระหว่างการสนทนา บรรยากาศต่าง ๆ

เช่น ความเบื่อหน่ายและความสนใจ ความกระตือรือร้น

11. สังเกตปฏิภริยาระหว่างจดบันทึก ถ้ามีปฏิภริยาควรใช้ความจำแทนสิ้นสุดการสัมภาษณ์

1. กล่าวขอบคุณเมื่อเสร็จสิ้นการสนทนา และกล่าวคำอำลา
2. จดข้อมูลตามความเป็นจริงและใจความสำคัญ
3. รีบทำบันทึก การสัมภาษณ์ ให้สมบูรณ์หลังจากสัมภาษณ์เสร็จ
4. รวบรวมข้อมูลและเอกสารจากการสัมภาษณ์ไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์
5. การบันทึกข้อสังเกตหรือคำถามที่ต่อเนื่องที่อาจต้องกลับมาสัมภาษณ์ใหม่

เทคนิคการสัมภาษณ์

1. กำหนดหลักเกณฑ์ว่าใครเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์
2. แนะนำตัวว่ามาจากที่ใด มาทำอะไร วัตถุประสงค์ ทำไมผู้ถูกสัมภาษณ์จึงได้รับคัดเลือก
3. ทำ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ รู้สึกว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีความน่าสนใจ

4. สร้างความประทับใจแก่ผู้ให้สัมภาษณ์
5. ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจและตั้งคำถามอย่างเป็นกลาง ๆ
6. ควรถามเป็นเรื่อง ๆ เพื่อให้แนวความคิดของผู้ตอบต่อเนื่อง
8. สัมภาษณ์ในที่สงบและสบาย (เพราะผู้ให้สัมภาษณ์ต้องใช้ความคิด)
9. ควรใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม ไม่นานเกินไป
10. ไม่ควรมีบุคคลอื่นในที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ใครควรฟังคำตอบจากผู้นั้น แต่คำตอบของผู้อื่นตั้งไว้เป็นข้อสังเกต
11. ผู้วิจัยควรเรียนรู้ภาษาถิ่นและระว่างความแตกต่างทางภาษาที่เกิดจากความแตกต่างทางชนชั้น

จรรยาบรรณในการสัมภาษณ์

1. ชี้แจงว่าการสัมภาษณ์เป็นความลับ (บางสถานการณ์)
2. เอาใจใส่กับคำพูดและไม่แสดงท่าทีดูถูกผู้ให้สัมภาษณ์
3. เคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์และไม่ควรวางอำนาจ หรือทำตัวเหนือกว่าและไม่หลอกลวง
4. ควรวางตัวเป็นกลางและไม่ควรกล่าวร้ายใครหรือสนับสนุนเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวร้ายใคร

โดยสรุป การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สัมภาษณ์ได้พูดอย่างละเอียดและลึกในหัวข้อเฉพาะที่ต้องการ ช่วยให้การติดต่อสื่อสารโดยตรง สามารถทำให้เข้าใจในข้อมูลระหว่างกันและกันได้ดี ถ้ามีความเข้าใจผิดก็สามารถแก้ไขได้ทันที มีลักษณะยืดหยุ่นได้มาก สามารถดัดแปลงและแก้ไขคำถามจะกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการสังเกตไปด้วยได้ว่าผู้ตอบมีความจริงใจกับการตอบหรือไม่

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1. 2556 : 7-8)

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 สถานที่ตั้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตั้งอยู่ เลขที่ 85 ถนนศรีสวัสดิ์ดำเนิน ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000

1.2 เขตบริการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีโรงเรียน ในเขตบริการที่ตั้งอยู่ในท้องที่ 4 อำเภอได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอแกลง และอำเภอบรบือ

1.3 เขตติดต่อ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอวาปีปทุม อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอกุดรัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 224 โรงเรียนเปิดสอนระดับ อนุบาล 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 164 โรงเรียน เปิดสอนระดับ อนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 60 โรงเรียน นักเรียนทั้งหมดมี จำนวน 26,951 คน ห้องเรียนทั้งหมดมี จำนวน 1,861 ห้องครูทั้งหมดมี จำนวน 2,047 คน

3. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา (ปี 2555)

จากผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า มีผลการดำเนินงานสูงกว่าเป้าหมายทุกกลยุทธ์ ยกเว้นกลยุทธ์ที่ 4 เป้าหมายความสำเร็จ ครูได้รับการพัฒนาและสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดำเนินการได้ร้อยละ 82.34 ผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมสูงกว่าเป้าหมาย ทั้งนี้ เนื่องจาก

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้นำหลักการบริหารยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสำนักงาน อันได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติการดำเนินงานตามกลยุทธ์ และการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายที่ชัดเจนในการประเมินผล การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Action Plan Report and System : APRS) ทำให้ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์เป็นพิเศษ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้มีการติดตาม นิเทศ ช่วยเหลือการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างทั่วถึงในส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าเป้าหมายในเรื่องครูได้รับการพัฒนา และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ พบว่า ครูผู้สอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เข้ารับการพัฒนาเพิ่มสมรรถนะนั้น ผ่านเกณฑ์ไม่ถึงเป้าหมายที่กำหนด เนื่องมาจาก

2.1 การขาดแคลนครูที่ตรงตามสาระการเรียนรู้

2.2 การขาดแคลนครูผู้สอนทำให้ครูต้องสอนหลายวิชา

2.3 ครูที่ได้รับการพัฒนาควรที่จะตระหนักถึงความสำคัญและการนำไปใช้

พัฒนาการเรียนการสอน

4. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริมสนับสนุนและกำกับ ดูแลหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วย

- 4.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 4.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 4.3 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 4.4 ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 4.5 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 4.6 จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 4.7 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
- 4.8 จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ประกอบด้วยกิจกรรม 6 ขั้นตอนคือ

- ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา วงจรพัฒนา P)
- ขั้นตอนที่ 2 รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ของสถานศึกษา (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี วงจรพัฒนา A)
- ขั้นที่ 3 การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา, กระบวนการที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา, กระบวนการที่ 6 การประเมินคุณภาพการศึกษา วงจรพัฒนา D)
- ขั้นที่ 4 การพัฒนาระบบการประเมินตนเอง (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา วงจรพัฒนา C)
- ขั้นที่ 5 การพัฒนาระบบสารสนเทศ (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 3 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ วงจรพัฒนา P)
- ขั้นที่ 6 การเตรียมตัวของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สอดคล้องกับกระบวนการที่ 8 การจัดให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง วงจรพัฒนา A)

6. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการ

1. พัฒนาคู่มือมีเทคนิค วิธีการในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างหลากหลาย ดึงดูดความสนใจเพื่อไปสู่การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการเรียนการสอน
3. พัฒนาผู้รับผิดชอบด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนางาน และนำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ
4. พัฒนาบุคลากรทุกฝ่าย ให้มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นกว่าขั้นพื้นฐาน สามารถประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาประจำที่รับผิดชอบได้อย่างมีคุณภาพ
5. ส่งเสริมสนับสนุนครูที่มีความสนใจ ความสามารถด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้นำในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้การเรียนการสอนออนไลน์ เผยแพร่ผลงานและพัฒนาผลงานสู่ชุมชน สังคมที่กว้างออกไป
6. ส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยตรงเข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญพิเศษ หรือศึกษาดูงานและหาประสบการณ์เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรให้เอื้อต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ พัฒนาการเรียนรู้และทักษะชีวิต

1. ทุกกลุ่มสาระกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความรู้ความสามารถด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้เรียนอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม สามารถวัด-ประเมินผลได้จากสภาพจริง

2. ทุกกลุ่มสาระมีการบูรณาการภูมิปัญญา วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือคุณธรรมเกี่ยวกับ เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การใช้ภาษาที่ถูกต้องในการ Chat การเลือกบริโภคข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ บน Web Board เป็นต้น

3. พัฒนาหลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์ทุกช่วงชั้น ให้สอดคล้องมีการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเป็นระบบต่อเนื่อง มีสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องสภาพสังคมในปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การผลิตโปรแกรมคอมพิวเตอร์และจัดหาสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพและให้เพียงพอ เหมาะสมกับความต้องการ

1. จัดหาเครื่องและอุปกรณ์พ่วงต่อคอมพิวเตอร์ ให้เพียงพอเหมาะสมต่อความต้องการของแต่ละช่วงชั้น ฝ่าย

2. พัฒนาโปรแกรมเพื่อใช้ในการงานการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเพิ่มเติมจากที่มีอยู่

3. จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นศูนย์รวม
สื่อ Software และ Hardware มีการให้บริการแก่ครูเพื่อใช้ในการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ
สะดวกและหลากหลาย รวมทั้งสามารถให้บริการแก่นักเรียน ผู้ปกครองและผู้สนใจในชุมชน
4. จัดทำห้องเรียน e - classroom ให้แก่นักเรียนทุกช่วงชั้น
5. เพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอเป็น
1 เครื่องต่อนักเรียน 1 คน
6. จัดหาอุปกรณ์จ่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย พร้อมระบบการรักษา
ความปลอดภัยในบริเวณต่าง ๆ รอบโรงเรียน
7. จัดหาอุปกรณ์ควบคุมเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน ให้สามารถควบคุม
ความเร็ว และใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายและสังคมแห่งการเรียนรู้

1. เผยแพร่ผลงานครู นักเรียนและ Programmer ให้แก่สถาบันอื่นและชุมชน
เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
  2. เข้าร่วมโครงการด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ กับหน่วยงานภายนอก โดยมี
การกำหนดผู้รับผิดชอบและแผนงานและปฏิทินงานในการติดตามผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน
ต่อเนื่อง
  3. สืบค้นและติดต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ภายในและต่างประเทศที่
มี Web Site หรือโครงการ บริการที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กว้างไกล
ยิ่งขึ้น
  4. เก็บรวบรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ และให้บริการสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
  5. จัดให้มีการเรียนรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน โดยให้บริการทั้งผู้สอน
และผู้เรียนภายในโรงเรียน และชุมชนภายนอก
- สรุปได้ว่า บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
นั้นมีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพพื้นที่และแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัด
การศึกษาของโรงเรียนทุกระดับให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ธนศักดิ์ เปาริก (2550 : 82) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตร
สถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ
เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นตอนก็พบว่า ทุกชั้นตอนอยู่ในระดับมากเรียง

ตามลำดับการดำเนินงานจากมากไปน้อยได้ตั้งนี้การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสารระของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ และผู้บริหารสถานศึกษายังมีความคิดเห็นว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นตอนพบว่าทุกชั้นตอนก็มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน

สุธาณี แม้นญาติ (2550 : 99-100) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดทำสารระของหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสรุปผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยลำดับค่าเฉลี่ย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาต่ำสุด คือ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พนักงานครูเทศบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับภาวะผู้นำสูงสุดคือ ผู้บริหารได้ยึดถือผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารวิชาการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กพิเศษในโรงเรียน สำหรับการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำสารระของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และการสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพียง 2 ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน โดยจำแนกตามภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

พิทักษ์ แก้วโนเมฆ (2550 : 96-97) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรัง ผลการวิจัย พบว่า

การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติอยู่ในลำดับมาก เนื่องมาจากสถานศึกษามีความตื่นตัวจากการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ในปีการศึกษา 2545 เป็นปีแรก และดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปีการศึกษา 2548 ครูจึงได้รับการพัฒนาอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียนเป็นผลมาจากการบริหารจัดการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบมาจนถึงปีการศึกษาปัจจุบัน

รจนา เตชะศรี (2550 : 87-88) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายหนองหัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนกลุ่มเครือข่ายหนองหัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2550 พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายหนองหัวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป แตกต่างกัน โดยครูที่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อการบริหารของผู้บริหารสูงกว่าครูที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารบุคคลไม่แตกต่างกัน โดยครูที่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสูงกว่าครูที่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ถาวร ศรีเกตุ (2551: 83-84) ได้ศึกษา การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานบริหารหลักสูตร งานการสอนและการจัดการเรียนการสอน งานนิเทศการสอน และงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามระดับช่วงชั้นและกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันและเมื่อเปรียบเทียบ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านงานบริหารหลักสูตร งานการสอนและการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานนิเทศการสอน ไม่แตกต่างกัน

ทวี เพชรพยอม (2551 : 81) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารการบริการหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และตำแหน่งพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และตำแหน่งพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ธวัชชัย นาปองสี (2551 : 85) ได้ศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนคลองบางแกว สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนคลองบางแกว สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานครใน 7 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน และด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อจำแนกตามสถานภาพของบุคลากร และขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานพบว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พัชรินทร์ วัชรกิตตานนท์ (2551 : 99) ได้ศึกษา การใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรม ไทยในโรงเรียนนานาชาติที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากองค์กรต่างประเทศ ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหรือสอนวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนนานาชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการเป็น แบบสอบถามการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนนานาชาติ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนนานาชาติที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากองค์กรต่างประเทศ ในกรุงเทพมหานคร มีระดับการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทย ใน 3 ด้าน คือ ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร และด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการใช้หลักสูตร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ประเภทของบุคลากร และการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทย พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน ประเภทของบุคลากรต่างกัน การฝึกอบรมการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยต่างกัน มีการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สมชัย ทองกลิ้ง (2551 : 70) ได้ศึกษา การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ใน 7 ด้านได้แก่ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีต่อการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนและเตรียมการการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ พบว่า ครูที่สอนกลุ่มสาระต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา

มงคล สุวรรณกล่อม (2552 : 90) ได้ศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 พบว่า

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คมคาย ภิญโญ (2553 : 99) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพ และขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. แนวทางแก้ปัญหการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อม สถานศึกษาควรวางแผนประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานและสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง

2.2 ด้านการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดทำวิทยากรที่มีความรู้มีทักษะประสบการณ์ และเข้าใจในเนื้อหาสาระเป็นผู้ฝึกอบรม มีการปรับปรุงสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและชุมชน

2.3 ด้านการวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ได้

2.4 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการประชุมคณะกรรมการปรึกษาหารือในการนำหลักสูตรไปใช้และจัดหาและจัดเตรียมเอกสาร คู่มือ แบบเรียน ให้เพียงพอและเหมาะสม จัดครูสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

2.5 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล สถานศึกษาควรมีการกำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบและเป็นการช่วยเหลือแนะนำอย่างกัลยาณมิตร

2.6 ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน สถานศึกษาควรมีการวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

2.7 ด้านการปรับปรุงพัฒนา สถานศึกษาควรลดภาระงานด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ฝึกอบรมสัมมนา และศึกษาดูงานให้กับบุคลากร

วรรณ ภูเสดวงษ์ (2553 : 112) ได้ศึกษาการศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดจันทบุรี ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการกำกับ ดูแล คุณภาพ ตามลำดับ

2. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียนและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เกือบทุกกรณีมีเพียง 2 กรณี คือ ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุน ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร และครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก อยู่ในระดับน้อย และปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาทุกด้าน ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ก็อยู่ในระดับน้อยด้วย

3. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งโดยรวม รายด้านและรายข้อ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีเพียงปัญหา การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัด

การศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเพียงข้อเดียว เท่านั้นที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โรงเรียนควรจัดเตรียมเอกสารและข้อมูลสารสนเทศ ที่เอื้อต่อการจัดทำ หลักสูตรอย่างเพียงพอ โรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โรงเรียนควร ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูมี การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนควรดำเนินการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรจัดให้มีการนิเทศและปรับปรุงคุณภาพด้านการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เป็น ระยะ ๆ โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้คอยแนะนำช่วยเหลือมีแผนงานหรือโครงการนิเทศภายใน โดยการสังเกตการสอน และบันทึกผลการนิเทศเป็นหลักฐานเพื่อเป็นการกำกับ ดูแลคุณภาพ หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด และมีการสรุปเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการ บริหารหลักสูตร ให้คณะกรรมการสถานศึกษา บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และ โรงเรียนควรนำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลไปปรับปรุง พัฒนา การบริหารจัดการหลักสูตร

สรารุณี วาจาดี (2555 : 87) ได้ศึกษา การเตรียมความพร้อมและความพร้อม การบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ถึง 7 ผลการวิจัยพบว่า

1. การเตรียมความพร้อมการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ถึง 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ถึง 7 จำแนกตามตำแหน่ง แหล่งขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

รอยัด มามู (2556 : 100) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอมือง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามที่เสนอของครูโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอมือง จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจำแนกตามวุฒิ การศึกษา และขนาดของโรงเรียน ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงาน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะต่อปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ ด้านการบริหาร และบริการหลักสูตร คือควรพัฒนาบุคลากรด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม หลักสูตร คือ ควรนำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติจริง และด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร คือ ควรนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สรุปงานวิจัยในประเทศ พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหา การดำเนินงานในระดับน้อย กระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาในภาพรวมมี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก บทบาทที่ผู้บริหารควรแสดงและบทบาทที่เป็นไปในการบริหารจัดการ หลักสูตรในด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสนองต่อ ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การให้กำลังใจและส่งเสริมครูโดยการรับรู้ ปัญหา ยกย่องชมเชยความพยายามของครูในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การประชุม อบรมสัมมนาการประชุมงาน การประชาสัมพันธ์มีการรายงานผลต่อสาธารณชนค่อนข้างน้อย มีการนิเทศ กำกับติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาโดยผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่การดำเนินการนิเทศไม่ต่อเนื่อง สม่าเสมอ ไม่ได้ดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุง ด้านการ สรุปผลการดำเนินการ การสรุปความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนมีการให้บริการและสนับสนุนบุคลากร ในการจัดทำวัสดุหลักสูตร และด้านการปรับปรุง พัฒนา ได้ปรับปรุง พัฒนาสาระการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับสภาพจริงในห้องเรียนและสภาพจริงของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Langenbach. (1972 : 35-38) ได้ศึกษา เจตคติของครูที่มีต่อการใช้ และการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ หรือมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร จะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้หลักสูตรและการวางแผนหลักสูตรมากกว่าครูที่ไม่ มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม

Regan and Liethwood. (1974 : 10) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ หลักสูตรสำเร็จรูป สำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ ประเทศแคนาดา โดยใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้หลักสูตร สำเร็จรูปสำหรับโรงเรียนอนุบาลมีดังต่อไปนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

เจตคติต่อหลักสูตร ปรัชญาหลักสูตร ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ความชัดเจนในหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติการเผยแพร่แนวความคิดแนวปฏิบัติ การนิเทศ และการติดตามผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ นิสัยความสามารถของผู้เรียน เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมหลักสูตร และปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองต่อหลักสูตร

UNESCO. (1978 : 66) ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของทวีปเอเชียซึ่งได้แก่ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา ว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดการประสานงานที่ีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู ทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูในเรื่องหลักสูตรขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสาร หลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

English and Stuffy. (1983 : 29-32) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างการสร้างหรือออกแบบหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนออกแบบการสร้างหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีความแตกต่างกัน การสร้างหลักสูตรเป็นการทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมาย ซึ่งองค์ประกอบหลายประการอาจยังไม่สัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้นั้น จะต้องสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตร จะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

Brooks. (1994 : Abstract) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใน British Columbia เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการติดตามการใช้หลักสูตร ประถมศึกษาในปี ค.ศ. 2000 จากมหาวิทยาลัยเทกซัส ในเมืองออสติน บรู๊คส์ กล่าวว่าหลักสูตรประถมศึกษาที่ได้ปรับปรุงใหม่จะครอบคลุมการศึกษา 4 ปี ซึ่งเน้นหนัก 4 ประการ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนแบบมีส่วนร่วมและการศึกษาด้วยตนเอง 2) การรายงานแบบไม่มีการเปรียบเทียบในบรรยากาศแบบไม่มีชั้นเรียน 3) มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน และ 4) การบูรณาการหลักสูตรทางด้านมานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ความงามทางศิลปะและศิลปะประดิษฐ์ซึ่งบรู๊คส์ได้สัมภาษณ์บุคคล 22 คน ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการผู้บริหารโรงเรียนและบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวกับการศึกษาในระบบ

Binda. (1989 ; 1492 - A) ได้ศึกษาผู้บริหารกับการนำหลักสูตรไปใช้ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารต้องสนใจความต้องการของผู้เรียนมีการจัดสรรเวลาและทบทวนหลักสูตร จัดเตรียมวัสดุ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งรูปแบบการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารและการเตรียมการเป็นผู้นำ รวมทั้งผู้บริหารเองควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีการให้คำปรึกษาก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของนโยบายส่วนกลางซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สรุปงานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า มีปัจจัยบางประการที่ทำให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษายังไม่บรรลุผลที่ควร และยังไม่เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งปัจจัยภายใน เช่น ยังไม่มีการ

ส่งเสริมในการพัฒนาบุคลากรให้มีการศึกษาเล่าเรียนต่อเพื่อนำความรู้มาพัฒนาให้สถานศึกษาเจริญก้าวหน้า การจัดหาเจ้าหน้าที่ธุรการการเงิน และพัสดุต่าง ๆ มาอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาเล่าเรียนให้มีคุณภาพได้ โดยให้ครูได้มีการจัดเตรียมแผนเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ครูผู้สอนควรจะมามุ่งจัดทำการศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว จึงจะทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปตามที่ทุกคนตั้งความหวังเอาไว้ได้ และปัจจัยภายนอก ที่สถานศึกษาจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะที่ผ่านมามีบริบทสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ยังไม่เอื้ออำนวยให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนมากนัก จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและควรที่จะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

โดยสรุป จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาปัญหาการบริหารหลักสูตรและการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร เพื่อยกระดับคุณภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนแตกต่างกัน ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา นั้นบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรยังไม่ชัดเจน ไม่ตรงกัน ไม่มีความรู้ ความชำนาญ และเวลาในการจัดทำหลักสูตรและทดลองใช้มีน้อย ทำให้หลักสูตร ไม่สมบูรณ์ขาดคุณภาพ ขาดการวางแผนดำเนินงาน การนิเทศติดตามหลักสูตร ครูขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ และแผนการสอนแบบบูรณาการ แนวทางการจัดทำแผนไม่ชัดเจนมีรายละเอียดและขั้นตอนการทำยุ่งยาก ต้องใช้เวลามาก และจัดทำด้วยความไม่มั่นใจในด้านการพัฒนาหลักสูตร ครูยังขาด ความเข้าใจ และขาดทักษะการวัดและประเมินผล ไม่เข้าใจวิธีการวัดผลตามสภาพจริงที่จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงสุด